

การให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ

นางสาวสาวิตรี เจริญชัยอักษร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2546

ISBN 974-17-4950-3

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1 6 30.91 2548

I21566525

LEGAL PROTECTION OF BUSINESS METHODS

Miss Sawitri Charoenchaiaksorn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws in Laws

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 2003

ISBN 974-17-4950-3

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ

โดย

นางสาวสาวิตรี เจริญชัยอักษร

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

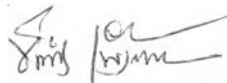
อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ อรพรรณ พันธุ์พัฒนา

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

รองศาสตราจารย์ สุธรรม อยู่ในธรรม

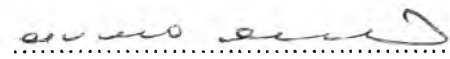
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทนิติศาสตร์

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ธิติพันธ์ เต็มบุญชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

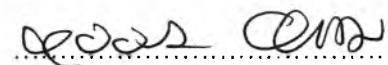
..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ยรรยง พวงราช)

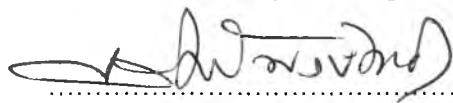
..... อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ อรพรรณ พันธุ์พัฒนา)

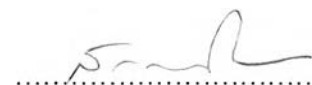
..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ สุธรรม อยู่ในธรรม)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ปราโมทย์ พงษ์ทอง)

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์)

สาวิตรี เจริญชัยอักษร : การให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ. (LEGAL PROTECTION OF BUSINESS METHODS) อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ อรรถธรณ พันธ์พัฒนา, อ. ที่ปรึกษาร่วม : รองศาสตราจารย์ สุธรรม อยู่ในธรรม, 140 หน้า. ISBN 974-17-4950-3.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาถึงแนวทางการให้ความคุ้มครองทางกฎหมายแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ (business methods) โดยศึกษาการให้ความคุ้มครองตามหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป และสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นประเทศที่ได้ให้ความคุ้มครองแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจภายใต้กฎหมายสิทธิบัตร นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาขอบเขตการให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิทธิบัตรของไทย เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการให้ความคุ้มครองแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจภายใต้กฎหมายไทย

จากการศึกษาพบว่า วิธีการดำเนินการทางธุรกิจไม่สามารถขอรับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายสิทธิบัตรไทยได้ เนื่องจากรูปแบบของวิธีการดำเนินการทางธุรกิจไม่มีลักษณะเป็นการประดิษฐ์ตามที่กฎหมายสิทธิบัตรไทยกำหนด อย่างไรก็ตาม วิธีการดำเนินการทางธุรกิจอาจได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายความลับทางการค้าได้ แต่กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองที่เหมาะสมแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงได้เสนอให้มีการออกกฎหมายลักษณะเฉพาะ (sui generis) อันจะทำให้วิธีการดำเนินการทางธุรกิจได้รับความคุ้มครองที่เหมาะสม โดยกฎหมายดังกล่าวอาจให้ความคุ้มครองในลักษณะเดียวกับกฎหมายสิทธิบัตร คือ การให้สิทธิเด็ดขาดแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right) แก่ผู้ทรงสิทธิเหนือทรัพย์สินทางปัญญาที่ได้รับความคุ้มครอง โดยผู้ทรงสิทธิต้องเปิดเผยข้อมูลความรู้เกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาดังกล่าวเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับความคุ้มครองที่ได้รับ แต่กฎหมายลักษณะเฉพาะ (sui generis) จะมีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและเหมาะสมเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับประเทศมากที่สุด

สาขาวิชา นิติศาสตร์

ปีการศึกษา 2546

ลายมือชื่อนิติกร สาวิตรี เจริญชัยอักษร

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

4386145034 : MAJOR LAWS

KEY WORD : BUSINESS METHODS / PATENT / LEGAL PROTECTION

SAWITRI CHAROENCHAIKSORN : LEGAL PROTECTION OF BUSINESS METHODS. THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR ORABHUND PANUSPATTHNA, THESIS COADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR SUDHARMA YOONAI DHARMA, 140 pp. ISBN 974-17-4950-3.

This thesis focuses on legal protection of business methods – the aim is to analyze current patent theory in the context of business methods in the United States, European Union and the United Kingdom. Moreover, Thai patent law is thoroughly analyzed in order to provide adequate protection of business methods in Thailand.

From the research, inventions regarding methods of doing business are outside the scope of Thai patent law; then, such methods cannot be patented. However, business methods may be possibly protected as copyrights or trade secrets but copyright protection and trade secret protection may not be adequate for business methods as patent protection.

Therefore, sui generis can also be used as a device to cover methods of doing business alongside patent regulations as well. It is believed that the proposal strikes a delicate balance between the public interest and the interests of businesses. On the one hand, the need to assure fair and equitable intellectual property protection, given current conditions prevailing in Thailand.

Field of study Laws

Academic year 2003

Student's signature S An

Advisor's signature [Signature]

Co-advisor's signature [Signature]

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ไม่อาจจะสำเร็จลงได้ หากขาดความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ท่านรองศาสตราจารย์ อรรถพรณ พันธ์พัฒนา ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจนสละเวลาอันมีค่าของท่านเพื่อให้คำแนะนำ และข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างมากในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่ได้ให้ความเมตตา และช่วยให้ผู้วิจัยมีโอกาสสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตร รวมถึงท่านรองศาสตราจารย์ สุธรรม อยู่ในธรรม ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม โดยท่านได้ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าศึกษาในหลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต และได้กรุณาให้ข้อมูลและแนวคิดในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยจึงขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ไว้ ณ ที่นี้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ยรรยง พวงราช ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่าน มาเป็นประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ ท่านอาจารย์ ปราโมทย์ พงษ์ทอง และท่านอาจารย์ ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่ามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และทำให้การจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ คุณธนพล อินทนนท์ และคุณภาณุมาศ ทองมีอาคม ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์และความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ อย่างมาก และขอขอบพระคุณ คุณสุวรรณา ตีเยาว์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือและการดูแลอย่างดีตลอดมา รวมทั้งขอขอบพระคุณ คุณใจรัก เอื้อชูเกียรติ ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลและคำปรึกษา ตลอดจนได้ให้แนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ พี่ ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคนที่มีได้กล่าววามในที่นี้ ซึ่งได้ให้ความช่วยเหลือและเป็นแรงกระตุ้น อีกทั้งคอยให้กำลังใจจนผู้วิจัยได้จัดทำวิทยานิพนธ์จนสำเร็จ

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ที่ได้อุปการะและให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ตลอดมาจนผู้วิจัยสำเร็จการศึกษา หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีคุณค่าและประโยชน์อยู่บ้าง ผู้วิจัยขอกราบเป็นกตเวทิตาคุณแก่บิดา-มารดา และท่านอาจารย์ทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
3. ขอบเขตของการวิจัย.....	3
4. สมมติฐานของการวิจัย.....	4
5. วิธีการวิจัย.....	4
6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	4
บทที่ 2 วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ (Business Methods).....	5
1. ประวัติความเป็นมาของสิทธิบัตรวิธีการดำเนินการทางธุรกิจ.....	5
2. ความหมายของวิธีการดำเนินการทางการธุรกิจ.....	7
3. ประเภทของวิธีการดำเนินการทางธุรกิจ.....	15
3.1 วิธีการดำเนินการทางธุรกิจที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินการ (Computerized business methods).....	17
3.1.1 วิธีการดำเนินการทางธุรกิจที่มีกระบวนการทางเทคนิค (computer-based business methods with technical effect).....	17

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.1.2	วิธีการดำเนินการทางธุรกิจที่ไม่มีกระบวนการทางเทคนิค (computer-based business methods with no technical effect).....	19
3.1.3	วิธีดำเนินการทางธุรกิจที่เป็นแนวความคิดเดิม (computer- based business methods of know/obvious business schemes).....	19
3.2	วิธีการดำเนินการทางธุรกิจที่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินการ (Non-computerized business methods).....	21
3.3	วิธีการดำเนินการทางธุรกิจที่มีทั้งส่วนที่ใช้คอมพิวเตอร์ในการ ดำเนินการและส่วนที่ไม่ใช้คอมพิวเตอร์ในการดำเนินการ (Mixture of Computerized and non-computerized business methods).....	22
4.	วิธีการดำเนินการทางธุรกิจที่อาจขอรับความคุ้มครองภายใต้กฎหมาย ทรัพย์สินทางปัญญา.....	25
บทที่ 3 การให้ความคุ้มครองแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ		
	ภายใต้กฎหมายของต่างประเทศ.....	35
1.	ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	36
1.1	ความหมายของการประดิษฐ์.....	38
1.2	ลักษณะของการประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรได้.....	42
1.3	การประดิษฐ์ที่ขอรับสิทธิบัตรไม่ได้.....	44
1.4	แนวทางการให้ความคุ้มครองแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ โดยกฎหมายสหรัฐอเมริกา.....	45
1.5	แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากสิทธิบัตร วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ.....	60

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2. ประเทศสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักร.....	65
2.1 สหภาพยุโรป.....	67
2.2 สหราชอาณาจักร.....	70
2.3 แนวทางการให้ความคุ้มครองแก่วิธีการดำเนินการทางธุรกิจ โดยกฎหมายสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักร.....	72
 บทที่ 4 วิเคราะห์แนวทางการให้ความคุ้มครองแก่วิธีการดำเนินการ ทางธุรกิจภายใต้กฎหมายไทย.....	74
1. การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	75
2. การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายสิทธิบัตร.....	83
3. การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายความลับทางการค้า.....	110
4. การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายแบบผังภูมิของวงจรรวม.....	116
 บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	119
1. บทสรุป.....	119
2. ข้อเสนอแนะ.....	121
 รายการอ้างอิง.....	136
 ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	140

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	เปรียบเทียบการทำงานของระบบการสั่งซื้อสินค้าทั่วไปบน เครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Shopping Cart) กับการทำงานของ ระบบการสั่งซื้อสินค้าด้วยการคลิกครั้งเดียว (One-Click buying).....	11
ภาพที่ 2	เปรียบเทียบวิธีการประมูลทั่วไป (Auction) กับการประมูล ย้อนกลับ (Reverse Auction).....	13